

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU56

Extra ändringsbudget för 2020 – Förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och studiestödet samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset

Sammanfattning

Utskottet ställer sig i huvudsak bakom förslagen i regeringens proposition om en extra ändringsbudget för 2020 med ytterligare åtgärder med anledning av coronaviruset. Propositionen innehåller förslag om lättnader i arbetslöshetsförsäkringen och i studiestödet i form av slopat s.k. fribelopp. Vidare föreslås ett antal ändringar i statens budget för 2020 om bl.a. höjd ersättning i arbetslöshetsförsäkringen och ytterligare medel för testning av coronavirus och inköp av intensivvårds- och skyddsutrustning.

Utskottet föreslår dock några förtydliganden i förhållande till propositionen. Bland annat föreslår utskottet en följdändring i en lättnadsregel om det s.k. arbetsvillkoret i lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Arbetslösheten och varslen om uppsägningar har ökat kraftigt under de senaste veckorna och många söker medlemskap i arbetslöshetskassorna. Detta i kombination med regeringens förslag till lättnader i arbetslöshetsförsäkringen riskerar enligt utskottet att leda till långa handläggningstider i administrationen av försäkringen. Utskottet förutsätter att regeringen arbetar intensivt med att hitta administrativa förenklingar och rutiner som kan minska handläggningstiderna och säkerställa att de försäkrade får ersättning inom rimlig tid.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till utgiftsramar och förslag till ändrade anslag och nya anslag, men utöver regeringens förslag ökas ramen för utgiftsområde 9 och anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård samt ramen för utgiftsområde 24 Näringsliv till följd av riksdagens tidigare beslut om extra ändringsbudget för 2020 med förslag om bl.a. stöd vid korttidsarbete. Utskottet ställer sig bakom förslaget om en utökad låneram för Socialstyrelsen.

Beräkningarna av statens kostnader för förslagen i propositionen är osäkra. Samtidigt befinner sig samhället i ett exceptionellt läge och det är helt nödvändigt att vidta de åtgärder som krävs för att minska smittspridningen och dämpa effekterna på samhällsekonomin. Utskottet betonar dock riksdagens grundläggande behov av adekvata beslutsunderlag även under det exceptionella läge som nu råder.

Utskottet föreslår att ärendet avgörs trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas.

Inga följdmotioner har väckts med anledning av propositionen.

I betänkandet finns tre särskilda yttranden (M, V, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2019/20:146 Extra ändringsbudget för 2020 – Ytterligare åtgärder med anledning av coronaviruset.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Utskottets överväganden	8
Extra ändringsbudget för 2020 – Förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och studiestödet samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset	8
Sammanfattning av propositionen	8
Utskottets ställningstagande	15
Särskilda yttranden	18
1. Extra ändringsbudget för 2020 – Förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och studiestödet samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset (M)	18
2. Extra ändringsbudget för 2020 – Förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och studiestödet samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset (V)	20
3. Extra ändringsbudget för 2020 – Förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och studiestödet samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset (KD)	20
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	23
Propositionen	23
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens förslag till ändrade utgiftsramar och ändrade och nya anslag 2020	24
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets förslag till ändrade utgiftsramar och ändrade och nya anslag 2020	25
<i>Bilaga 4</i>	
Regeringens lagförslag	26
<i>Bilaga 5</i>	
Utskottets lagförslag	32

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Extra ändringsbudget för 2020 – Förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och studiestödet samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset

Ändringar i statens budget för 2020

Riksdagen

a) godkänner ändrade ramar för utgiftsområden och anvisar ändrade och nya anslag enligt utskottets förslag i bilaga 3,

b) bemyndigar regeringen att för 2020 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 5 000 000 000 kronor.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:146 punkt 5 och bifaller delvis proposition 2019/20:146 punkt 6.

Lagstiftning som ligger till grund för ändringar i statens budget

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (lagförslag 2.1) med den ändringen att

–13 a § ska ha den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 5,

–ingressen ska ha den lydelse som följer av detta,

2. lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (lagförslag 2.2.),

3. lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (lagförslag 2.3),

4. lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) (lagförslag 2.4).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:146 punkterna 2–4 och bifaller delvis proposition 2019/20:146 punkt 1.

Utskottet föreslår att ärendet avgörs trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas.

Stockholm den 7 april 2020

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Adnan Dibrani (S), Emil Källström (C), Ulla Andersson (V), Dennis Dioukarev (SD), Jakob Forssmed (KD), Mats Persson (L), Karolina Skog (MP), Mattias Karlsson i Luleå (M), Josefin Malmqvist (M), Teres Lindberg (S) och Fredrik Stenberg (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar proposition 2019/20:146 Extra ändringsbudget för 2020 – Ytterligare åtgärder med anledning av coronaviruset. Propositionen innehåller förslag om förändringar i arbetslöshetsförsäkringen för att fler ska få tillgång till försäkringen och sänkta krav för rätt till ersättning, och förslag om ändringar i studiestödslagen för att tillfälligt avskaffa det s.k. fribeloppet i studiemedelssystemet. Vidare föreslås ett antal ändringar i statens budget för 2020 om bl.a. höjd ersättning i arbetslöshetsförsäkringen och ytterligare medel för testning av coronavirus och inköp av intensivvårds- och skyddsutrustning.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning (s. 12–13). När det gäller ändringarna i studiestödslagen har regeringen inhämtat synpunkter från Centrala studiestödsnämnden (CSN) och Överklagandenämnden för studiestöd. När det gäller förändringar i arbetslöshetsförsäkringen har synpunkter inhämtats från Arbetsförmedlingen, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen och Sveriges a-kassor.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens förslag till ändrade ramar och ändrade och nya anslag 2020 finns i bilaga 2, och i bilaga 3 finns utskottets förslag till ändrade ramar för utgiftsområden och ändrade och nya anslag 2020. I bilaga 4 återfinns regeringens lagförslag. I bilaga 5 finns utskottets lagförslag.

Utskottet har till följd av den korta beredningstiden inte gett andra utskott tillfälle att yttra sig.

Den 7 april 2020 informerade representanter från Arbetsmarknadsdepartementet utskottet om förslagen i propositionen.

Skäl för ändringar i statens budget och förkortad motionstid

Enligt riksdagsordningen får regeringen vid högst två tillfällen lämna en proposition med förslag till ändringar i statens budget för det löpande budgetåret (9 kap. 6 § första stycket). En sådan proposition lämnas i anslutning till budgetpropositionen eller den ekonomiska vårpropositionen (tilläggsbestämmelse 9.6.1). Förslag om ändringar i budgeten får dock även lämnas vid andra tillfällen om det finns särskilda skäl (9 kap. 6 § andra stycket).

Med anledning av spridningen av det nya coronaviruset är det enligt regeringen viktigt att åtgärder snabbt vidtas för att dämpa effekterna på samhällsekonomin. Regeringen har därför vid fyra tillfällen under våren 2020 lämnat propositioner med förslag om extra ändringsbudgetar för 2020. Propositionerna har avsett kreditgarantier till flygföretag (prop. 2019/20:136, bet. 2019/20:FiU52, rskr. 2019/20:188), stöd vid korttidsarbete och andra åtgärder med anledning av coronaviruset (prop. 2019/20:132, bet.

2019/20:FiU51, rskr. 2019/20:199–202), kreditgarantier för lån till företag (prop. 2019/20:142, bet. 2019/20:FiU54, rskr. 2019/20:195) och ytterligare åtgärder på skatteområdet (prop. 2019/20:151, bet. 2019/20:FiU55, rskr. 2019/20:204). Enligt regeringen behövs dock fler åtgärder för att begränsa smittspridningen och mildra de negativa konsekvenserna på samhällsekonomin. Det finns bl.a. behov av ytterligare former av stöd till individer och branscher som drabbats ekonomiskt eller på annat sätt av virusutbrottet. En del av åtgärderna kräver lagändringar. Dessutom behövs medel för inköp av utrustning för testning och för att behandla de personer som har insjuknat.

Det är enligt regeringen av stor betydelse att åtgärderna snabbt kan träda i kraft för att dämpa effekterna av spridningen av viruset. Regeringen anser därför att det finns särskilda skäl för att lämna förslag till ändringar i statens budget och synnerliga skäl för riksdagen att besluta om en förkortad motionstid. Regeringen föreslår därför i propositionen att motionstiden förkortas till fyra dagar. Enligt 9 kap. 13 § riksdagsordningen får riksdagen, om en proposition måste behandlas skyndsamt, på förslag av regeringen, besluta om kortare motionstid om det finns synnerliga skäl.

Propositionen överlämnades till riksdagen den 1 april 2020. Vid bordläggningen av propositionen samma dag beslutade riksdagen, i enlighet med regeringens förslag, att förkorta motionstiden till fyra dagar. Motionstiden löpte ut den 5 april. Kammaren hänvisade propositionen till finansutskottet den 2 april.

Utskottets överväganden

Extra ändringsbudget för 2020 – Förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och studiestödet samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar i huvudsak regeringens lagförslag. Utskottet välkomnar regeringens förslag i propositionen om lättnader i arbetslöshetsförsäkringen och studiestödet för att dämpa de negativa ekonomiska effekterna av coronavirusets spridning. När det gäller lagen om arbetslöshetsförsäkring föreslår utskottet en följdändring i en lättnadsregel i det s.k. arbetsvillkoret i försäkringen.

Riksdagen godkänner i huvudsak regeringens förslag till utgiftsramar och förslag till ändrade och nya anslag. Utöver regeringens förslag anser utskottet att ramen för utgiftsområde 9 och anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård samt ramen för utgiftsområde 24 Näringsliv ska ökas till följd av riksdagens tidigare beslut om extra ändringsbudget för 2020 med förslag om bl.a. stöd vid korttidsarbete. Riksdagen godkänner vidare regeringens förslag om bemyndigande om ekonomiska åtagande vad avser Socialstyrelsens låneram för beredskapsinvesteringar.

Förslaget innebär att de anvisade medlen i statens budget ökar med 13,3 miljarder kronor 2020. Ökningen hänförs huvudsakligen till de tillfälliga förändringarna i arbetslöshetsersättningen, stöd till hyror, utökad testning inom bl.a. hälso- och sjukvården samt stöd till kultur och idrott. Beräkningarna av statens kostnader för de åtgärder som föreslås är osäkra.

Utskottet betonar riksdagens grundläggande behov av adekvata beslutsunderlag även under det exceptionella läge som råder.

Jämför särskilt yttrande 1 (M), 2 (V) och 3 (KD).

Sammanfattning av propositionen

Ändringar i statens budget för 2020

Ändringarna i statens budget är dels en följd av de lagförslag som lämnas i propositionen och som redovisas nedan, dels en följd av de åtgärder som regeringen avser att vidta för att stärka bekämpningen av virusutbrottet och begränsa dess följdverkningar.

Ändringar av statens utgifter

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner ändrade ramar för utgiftsområden och ändrade och nya anslag för 2020 enligt tabellen i bilaga 2. Sammanlagt innebär förslaget att de anvisade medlen ökar med 13,3 miljarder kronor för 2020.

Ramen för *utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg* föreslås av regeringen öka med 1 050 miljoner kronor 2020. Det handlar främst om anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård som enligt regeringens förslag ökas med 1 miljard kronor för att skyndsamt kunna utöka antalet tester för covid-19. Vidare föreslås att anslaget 5:2 Barnets rättigheter ökas med 50 miljoner kronor för att möta ökade och ändrade behov hos barn i utsatta situationer och våldsutsatta barn till följd av utbrottet av coronaviruset. Regeringen föreslår också en ökad låneram för Socialstyrelsen eftersom myndigheten fått i uppdrag att på nationell nivå säkra tillgången till skyddsutrustning, intensivvårdsutrustning och annat sjukvårdsmaterial till följd av spridningen av coronaviruset. Förslaget innebär att riksdagen bemyndigar regeringen att för 2020 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 5 miljarder kronor. Det är en ökning med 4,7 miljarder kronor jämfört med vad riksdagen godkände den 2 april 2020 (prop. 2019/20:132, bet. 2019/20:FiU51, rskr. 2019/20:199–202).

Ramen för *utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering* föreslås öka med 50 miljoner kronor 2020. Regeringen föreslår att anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder ökas med 50 miljoner kronor för att möta ökade och ändrade behov hos våldsutsatta kvinnor, barn och hbtq-personer till följd av utbrottet av coronaviruset.

Vidare föreslår regeringen att ramen för *utgiftsområde 14 Arbetsmarknad* ökas med 5 231 miljoner kronor 2020. Anslaget 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd ökas med 5 231 miljoner kronor till följd av regeringens förslag i propositionen om tillfälliga förändringar i medlems- och arbetsvillkoren, tillfälligt avskaffande av karensvillkoret samt möjlighet att tillfälligt införa ett lägsta grundbelopp och föreskriva om undantag i fråga om uppehåll i näringsverksamhet. Därutöver avser regeringen att tillfälligt höja taket för den inkomstrelaterade arbetslöshetsersättningen och grundbeloppet i arbetslöshetsförsäkringen. Enligt regeringens förslag höjs taket för den inkomstrelaterade ersättningen från 910 kronor per dag till 1 200 kronor per dag under de första 100 ersättningsdagarna. Grundbeloppet höjs från 365 kronor per dag till 510 kronor per dag. Höjningarna avses träda i kraft den 13 april 2020 och gälla fram t.o.m. den 3 januari 2021.

Ramen för *utgiftsområde 15 Studiestöd* ökas med 1 miljard kronor 2020 enligt regeringens förslag. Anslaget 1:2 Studiestöd ökas med 911 miljoner kronor då statens kostnader för studiemedel beräknas öka. Detta beräknas ske till följd av regeringens förslag om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen ska kunna meddela föreskrifter om att den studerandes inkomst vid extraordinära

händelser i fredstid ska beaktas i annan utsträckning än vad som annars följer av studiestödslagen. Även statens kostnader för avsättningar för kreditförluster på studielån bedöms öka som en följd av förslaget. Anslaget 1:3 Avsättningar för kreditförluster ökas därför med 67 miljoner kronor. Förslaget beräknas också öka statens kostnader för studiemedelsräntor, och anslaget 1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor ökas därför med 22 miljoner kronor.

Ramen för *utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid* föreslås av regeringen öka med 1 miljard kronor 2020. Anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete ökas med 500 miljoner kronor i syfte att mildra de ekonomiska konsekvenser som utbrottet av coronaviruset medför för kulturverksamheter i hela landet. Anslaget 13:1 Stöd till idrotten ökas med 500 miljoner kronor eftersom utbrottet av coronaviruset medför ekonomiska konsekvenser för idrottsverksamheter i hela landet.

Slutligen föreslår regeringen att ramen för *utgiftsområde 24 Näringsliv* ökas med 5 miljarder kronor 2020. Ett nytt anslag 1:23 Tillfälligt stöd för hyreskostnader för vissa företag ska enligt regeringens förslag föras upp på statens budget med 5 miljarder kronor. Anslaget får användas för ett tillfälligt stöd till företag inom vissa branscher som fått ekonomiska svårigheter med anledning av utbrottet av det nya coronaviruset. Stödet kan lämnas om hyresvärden sätter ned den fasta delen av hyran. Anslaget får även användas för kostnader för att administrera stödet. Enligt regeringens förslag bör stödet utformas som en tillfällig kompensation till hyresvärdar som träffar överenskommelser om en rabatt på den fasta delen av hyran. Stödet bör ges med 50 procent av den överenskomna nedsättningen, dock till ett belopp som motsvarar 25 procent av den ursprungliga hyran.

Konsekvenser för statens budget

Förslagen i propositionen innebär att de anvisade medlen ökar med 13,3 miljarder kronor 2020. Ökningen hänförs huvudsakligen till tillfälliga förändringar av arbetslöshetsersättningen och aktivitetsstödet på 5,2 miljarder kronor, stöd till hyror på 5 miljarder kronor, utökad testning inom bl.a. hälso- och sjukvården på 1 miljard kronor samt stöd till kultur och idrott på 1 miljard kronor. Utgiftsökningarna ökar statens lånebehov med 13,3 miljarder kronor och försämrar statens finansiella sparande med motsvarande belopp.

De föreslagna förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen beräknas öka statens utgifter med 0,6 miljarder kronor 2021.

Kompletterande information

Efter det att propositionen överlämnades har riksdagen på förslag av regeringen godkänt att ändamålet för anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg utvidgas. Anslaget får användas till att även omfatta utgifter för extraordinära smittskyddsåtgärder som kan behöva vidtas i arbetet med utbrottet av coronaviruset samt för att ersätta kommuner för merkostnader inom omsorgen

som uppstår i det arbetet (prop. 2019/20:132, bet. 2019/20:FiU51, rskr. 2019/20:199–202). Riksdagen har även godkänt att ramen för utgiftsområde 9 ökas med 1 566 miljoner kronor och att anslaget 1:6 ökas med 1 511 miljoner kronor. Vidare har riksdagen godkänt att ramen för utgiftsområde 24 Näringsliv ökas med 2 440 miljoner kronor. I regeringens förslag till ändrade ramar för utgiftsområden och ändrade och nya anslag i bilaga 2 ingår inte dessa ändringar. I bilaga 3 redovisas däremot utskottets förslag till ändrade ramar för utgiftsområden och ändrade och nya anslag där de beslutade ändringarna är inkluderade. De nya ramar och nya anslagsnivåer som utskottet nu föreslår påverkas inte.

Inkomstprövning för studerande med studiemedel vid extraordinära händelser

I dagens regelverk är rätten till studiestöd beroende av den studerandes inkomst. För att få fullt studiemedel får inte inkomsten under ett kalenderhalvår överstiga ett visst belopp, det s.k. fribeloppet. Vissa undantag kan göras om det finns särskilda skäl. Undantagen är dock tänkta att endast tillämpas om reglerna ger orimliga konsekvenser.

Utbrottet av coronaviruset innebär att det kan uppstå extraordinära situationer i fredstid som den studerande inte själv kan råda över och som påverkar dennes möjligheter att studera. Riksdagen beslutade nyligen om en ändring i studiestödslagen som innebär att regeringen kan meddela föreskrifter om att en studerande under vissa förutsättningar kan få behålla studiehjälp, studiemedel och studiestartsstöd vid ledighet vid extraordinära händelser i fredstid (prop. 2019/20:132, bet. 2019/20:FiU51, rskr. 2019/20:199–202).

I propositionen anser regeringen att en extraordinär händelse även kan innebära att en studerande väljer att arbeta extra eller avbryta sina studier för att arbeta inom samhällsberedande yrken. Till exempel kan studerande med kompetens inom vård och omsorg till följd av coronaviruset välja att återgå till sitt arbete. Enligt regeringen är det viktigt att studerande i extraordinära situationer ges möjlighet att bidra med sin kompetens utan att de riskerar att få studiemedel återkrävda på grund av att inkomsten under det aktuella halvåret har överskridit fribeloppet. En annan extraordinär händelse kan vara att arbetslösheten ökar och att många väljer att påbörja studier. Dessa personer riskerar att få reducerade studiemedel om deras tidigare inkomster överstiger fribeloppet, vilket kan hindra många från att börja studera.

Regeringen föreslår därför att det förs in en bestämmelse i studiestödslagen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen ska kunna meddela föreskrifter om att den studerandes inkomst vid extraordinära händelser i fredstid ska beaktas i annan utsträckning än vad som annars följer av studiestödslagen. Föreskrifter som regeringen meddelar bör vara tidsbegränsade och gälla i anslutning till den extraordinära händelsen och dess efterdyningar.

Regeringens avsikt är att helt slopa inkomstprövningen under 2020 till följd av utbrottet av coronaviruset.

När ska ändringen träda i kraft och regeringens bedömning av effekterna på statens budget

Regeringen föreslår att ändringen i studiestödslagen ska träda i kraft den 13 april 2020. Enligt regeringen bör de föreskrifter som meddelas tillämpas retroaktivt från början av det kalenderhalvår då den extraordinära händelsen uppstod.

Att helt ta bort inkomstprövningen under 2020 kommer enligt regeringen att påverka statens budget på två sätt. För det första kommer befintliga studiemedelstagare inte att få sina studiemedel reducerade som hade skett i normala fall. Kostnaden för detta uppskattas till 230 miljoner kronor främst i form av ökade utgifter men också i form av minskade återkrav. För det andra stiger utgifterna till följd av att studerande som i dag inte har rätt till studiemedel kommer att ansöka om studiemedel efter det att inkomstprövningen tagits bort. Kostnaden för detta beräknas till 900 miljoner kronor under 2020. Beräkningen utgår från antagandet att 25 procent av de 250 000 studerande som i dag inte har studiemedel får det.

Sänkta krav för rätten till arbetslöshetsersättning

Spridningen av coronaviruset har stora effekter på samhällsekonomin. Efterfrågan för enskilda företag och i vissa branscher minskar kraftigt och det kan leda till mycket omfattande uppsägningar av personal. För att fler ska få tillgång till arbetslöshetsförsäkringen och för att sänka kraven för rätten till ersättning vid arbetslöshet föreslår regeringen ett antal tillfälliga förändringar i arbetslöshetsförsäkringen.

Medlemsvillkoret för rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen

Medlemsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen innebär att inkomstrelaterad ersättning lämnas till den som varit medlem i en a-kassa (arbetslöshetskassa) under minst 12 sammanhängande månader, under förutsättning att medlemmen efter det senaste inträdet uppfyllt det s.k. arbetsvillkoret (se vidare nedan under rubriken Arbetsvillkoret för rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen).

För att öka möjligheten för människor att i den nuvarande akuta krissituationen få tillgång till inkomstrelaterad ersättning vid arbetslöshet föreslår regeringen att medlemsvillkoret tillfälligt ändras. Regeringen föreslår att reglerna ändras så att den sökande för varje medlemsmånad får tillgodoräkna sig ytterligare tre månader. Det innebär att medlemsvillkoret kommer att uppfyllas redan efter tre månaders faktiskt medlemskap i en a-kassa.

Regeringen föreslår att bestämmelsen ska tillämpas fr.o.m. den 1 mars 2020 t.o.m. utgången av december 2020.

Arbetsvillkoret för rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen

Som framgår ovan är en förutsättning för rätt till inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning att den sökande uppfyller det s.k. arbetsvillkoret. Villkoret innebär att den sökande ska ha arbetat i en viss omfattning före det att personen blev arbetslös. Villkoret ska vara uppfyllt under en s.k. ramtid, vilket i normalfallet är tolv månader innan den sökande anmälde sig som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. I de flesta fall krävs att den sökande har utfört förvärvsarbete under sex månader för att arbetsvillkoret ska vara uppfyllt. För att den sökande ska ha rätt till inkomstrelaterad ersättning måste arbetsvillkoret ha uppfyllts efter att den sökande gått med i en a-kassa. I propositionen föreslår regeringen att medlemsvillkoret ändras till i praktiken tre månader (se under rubriken Medlemsvillkoret för rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen). Det innebär enligt regeringen att den arbetssökande bör få tillgodoräkna sig förvärvsarbete som har utförts före inträdet i en a-kassa (men inom ramtiden). Regeringen föreslår därför att det införs en bestämmelse om att kravet på att arbetsvillkoret ska vara uppfyllt efter det senaste inträdet i en a-kassa inte ska gälla när den tillfälliga bestämmelsen om medlemsvillkor tillämpas.

Enligt dagens regler innebär arbetsvillkoret att den sökande, under ramtiden tolv månader före det att personen blev arbetslös, antingen behöver ha arbetat minst 80 timmar per kalendermånad i minst sex månader eller ha arbetat minst 480 timmar under en sammanhängande tid av sex månader och utfört arbete under minst 50 timmar under var och en av dessa månader.

För att arbetslöshetsförsäkringen ska fylla sin funktion under coronautbrottet och fler ska få rätt till ersättning anser regeringen att arbetsvillkoret tillfälligt bör sänkas. Regeringen föreslår därför att för att uppfylla arbetsvillkoret ska den sökande under ramtiden haft förvärvsarbete under minst sex månader och utfört arbetet under minst 60 timmar per kalendermånad, eller haft förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av sex kalendermånader och utfört arbetet under minst 40 timmar under var och en av dessa månader. Sänkningen av arbetsvillkoret bör enligt regeringen leda till att fler får rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen, åtminstone enligt grundförsäkringen. Regeringen föreslår att sänkningen ska gälla t.o.m. den 3 januari 2021.

Tillfälligt lägsta grundbelopp för dagpenning

Ersättning enligt grundförsäkringen i arbetslöshetsförsäkringen ges som dagpenning i form av ett grundbelopp. Dagpenningen bestäms utifrån den sökandes normalarbetstid och ett belopp som framgår av förordning. Enligt bestämmelserna i förordningen minskas beloppet proportionellt för den som inte arbetat heltid under ramtiden.

I propositionen föreslår regeringen att arbetsvillkoret i försäkringen tillfälligt sänks (se under rubriken Arbetsvillkoret för rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen). Det kan få till effekt att ersättningen från grundförsäkringen kan bli mycket låg för den som inte arbetat heltid.

Regeringen anser därför att det tillfälligt bör införas en lägsta gräns för dagpenningen i form av ett grundbelopp. Regeringen föreslår att det införs en bestämmelse om att regeringen med stöd av 8 kap. 7 § i regeringsformen ska kunna meddela föreskrifter om lägsta belopp för dagpenningen. Regeringen föreslår vidare att bestämmelsen ska gälla t.o.m. den 3 januari 2021. Föreskrifterna bör, enligt regeringen, kunna innefatta tillämpning med retroaktiv verkan.

Karensvillkoret avskaffas tillfälligt

I gällande regelverk finns ett karensvillkor. Villkoret innebär att en sökande i normalfallet inte får ersättning under de sex inledande dagarna av sin arbetslöshet.

Under coronautbrottet kommer fler personer att vara i behov av arbetslöshetsersättning. Förändringarna i ekonomin har uppkommit så snabbt att enskilda har haft kort om tid för att ställa om och söka annat arbete. Regeringen anser att det under rådande omständigheter är angeläget att sökande kan beviljas ersättning från arbetslöshetsförsäkringen utan att de ska behöva uppfylla karensvillkoret. Regeringen föreslår därför att karensvillkoret avskaffas tillfälligt. Avskaffandet bör enligt regeringen gälla ansökningar om ersättning från arbetslöshetsförsäkringen fr.o.m. den 30 mars 2020 t.o.m. den 3 januari 2021.

Tillfälligt undantag från femårsregeln för företagare

Enligt gällande regelverk anses en företagare som upphör att bedriva verksamhet vara arbetslös när det inte vidtas några åtgärder i verksamheten. Om näringsverksamheten återupptas av företagaren eller av en närstående person till denna får en bedömning av företagarens arbetslöshet göras tidigast fem år från det att näringsverksamheten återupptogs, den s.k. femårsregeln. Regeln innebär en begränsning av företagares möjligheter att få arbetslöshetsersättning vid upprepade uppehåll i verksamheten.

Regeringen anser att det vid extraordinära händelser, som t.ex. utbrottet av coronaviruset, finns anledning att utfärda tillfälliga undantag från femårsregeln. Regeringen föreslår därför att det införs en bestämmelse om att regeringen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen ska kunna meddela föreskrifter om undantag från femårsregeln för företagare. Regeringen förslår att bestämmelsen ska gälla t.o.m. den 3 januari 2021.

När ska ändringarna träda i kraft och regeringens bedömning av effekterna på statens budget

Regeringen föreslår att ändringarna i arbetslöshetsförsäkringslagen bör träda i kraft den 13 april 2020. Som framgår av beskrivningarna ovan bör bestämmelserna om medlemsvillkoret börja tillämpas den 1 mars 2020. Nya bestämmelser om medlemsvillkoret och undantag för arbetsvillkoret bör enligt regeringen upphöra vid utgången av december 2020. Bestämmelser om tillfällig sänkning av arbetsvillkoret bör upphöra att gälla den 3 januari 2021 och karensvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen ska inte tillämpas på

ansökningar om arbetslöshetsersättningar som avser tidsperioden fr.o.m. den 30 mars 2020 t.o.m. den 3 januari 2021.

Enligt regeringens beräkning kommer de tillfälliga ändringarna i arbets- och medlemsvillkoren och ett lägsta grundbelopp att öka utgifterna med 758 miljoner kronor under 2020, 628 miljoner kronor under 2021 och 65 miljoner kronor under 2022. Förslaget att tillfälligt avskaffa karensvillkoret beräknas öka statens utgifter med 397 miljoner kronor under 2020 medan ett undantag från femårsregeln för företagare inte bedöms få några effekter på statens budget.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det till följd av coronaviruset är ytterst angeläget att det vidtas mycket kraftfulla åtgärder för att minska smittspridningen och dämpa effekterna på samhällsekonomin. Utskottet välkomnar i huvudsak regeringens förslag i den femte extra ändringsbudgeten på kort tid men föreslår några förändringar och förtydliganden i förhållande till propositionen. Därmed tillstyrker utskottet delvis regeringens proposition.

Följdändring i lagen om arbetslöshetsförsäkring

Regeringens förslag innebär att det ska krävas färre arbetade timmar för att uppfylla bl.a. arbetsvillkoret enligt 12 § första stycket 2 lagen om arbetslöshetsförsäkring. I 13 a § finns en lättnadsregel för personer som inte arbetat under sex sammanhängande månader på grund av föräldrapenning eller totalförsvarspplikt som innehåller en hänvisning till kravet på antalet arbetade timmar enligt 12 §. Till följd av att kravet på arbetade timmar enligt 12 § ändras bör en följdändring göras i 13 a §. Eftersom det endast är fråga om en följdändring anser utskottet att man inte behöver inhämta ytterligare upplysningar eller yttranden. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer med lagförslag för att anpassa 13 a § till den lydelse som 12 § enligt regeringens förslag (avsnitt 2.3 i propositionen) kommer att få från den 4 januari 2021. Utskottets förslag till förändring framgår av bilaga 5.

Utskottet konstaterar att arbetslösheten och varslen om uppsägningar har ökat kraftigt under de senaste veckorna och att många söker medlemskap i arbetslöshetskassorna. Detta i kombination med regeringens förslag till lättnader i arbetslöshetsförsäkringen riskerar enligt utskottet att leda till långa handläggningstider i administrationen av försäkringen. Utskottet förutsätter att regeringen arbetar intensivt för att hitta administrativa förenklingar och rutiner som kan minska handläggningstiderna och säkerställa att de försäkrade får ersättning inom rimlig tid.

Budgeteffekter av förslagen i den extra ändringsbudgeten

Förslagen i propositionen innebär att de anvisade medlen ökar med 13,3 miljarder kronor 2020. Ökningen hänförs huvudsakligen till tillfälliga förändringar av arbetslöshetsersättningen och aktivitetsstödet på 5,2 miljarder

kronor, stöd till hyror på 5 miljarder kronor, utökad testning inom bl.a. hälso- och sjukvården på 1 miljard kronor samt stöd till kultur och idrott på 1 miljard kronor. Utgiftsökningarna ökar statens lånebehov med 13,3 miljarder kronor och försämrar statens finansiella sparande med motsvarande belopp.

Efter det att propositionen överlämnades har riksdagen på förslag av regeringen godkänt att ändamålet för anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg utvidgas. Anslaget får användas till att även omfatta utgifter för extraordinära smittskyddsåtgärder som kan behöva vidtas i arbetet med utbrottet av coronaviruset samt för att ersätta kommuner för merkostnader inom omsorgen som uppstår i det arbetet (prop. 2019/20:132, bet. 2019/20:FiU51, rskr. 2019/20:199–202). Utskottet står fast vid det ändrade ändamålet. Riksdagen har även godkänt att ramen för utgiftsområde 9 ökas med 1 566 miljoner kronor, att anslaget 1:6 ökas med 1 511 miljoner kronor samt att ramen för utgiftsområde 24 ökas med 2 440 miljoner kronor. Utskottet föreslår nya ramar och anslagsnivåer utifrån detta, vilket framgår av bilaga 3.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om utökad låneram för Socialstyrelsen, vilket innebär att regeringen bemyndigas att för 2020 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 5 miljarder kronor.

Utskottet konstaterar liksom tidigare (se bet. 2019/20:FiU51) att beräkningarna av statens kostnader för de åtgärder som regeringen nu föreslår i ändringsbudgetar är osäkra. Samtidigt befinner vi oss i ett exceptionellt läge och det är helt nödvändigt att vidta de åtgärder som krävs för att minska smittspridningen och dämpa effekterna på samhällsekonomin.

Beräkning och redovisning av budgeteffekter

Som utskottet många gånger tidigare har framhållit är öppenhet och tydlighet en förutsättning för att värna det finanspolitiska ramverket, se t.ex. utskottets betänkande över regeringens skrivelse om det finanspolitiska ramverket 2018 (bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334). Utskottet lyfter ofta fram riksdagens grundläggande behov av tydliga och transparenta underlag för att fatta beslut om statens budget och följa upp de budgetpolitiska målen samt oppositionspartiernas möjligheter att formulera alternativ till regeringens förslag. Utskottet är fullt medvetet, nu liksom tidigare t.ex. i samband med behandlingen av förslaget om stöd vid korttidsarbete (prop. 2019/20:132, bet. 2019/20:FiU51, rskr. 2019/20:199–202), om det exceptionella läge som råder och betydelsen av att snabbt vidta nödvändiga åtgärder för att minska smittspridningen och dämpa effekterna på samhällsekonomin. Utskottet ser trots det anledning att betona vikten av att riksdagen får adekvata beslutsunderlag. Den fundamentala betydelsen av detta framhölls också av utskottet under finanskrisen 2008/09 (t.ex. i bet. 2008/09:FiU34).

Att beräkningarna är förknippade med stor osäkerhet, såsom de t.ex. var i regeringens förslag om stöd vid korttidsarbete, får inte heller vara ett hinder för tydliga och transparenta underlag till riksdagen. Utskottet kan dock konstatera att redovisningen av de beräknade budgeteffekterna av vissa förslag som presenteras i den extra ändringsbudget för 2020 som utskottet nu har att behandla hade kunnat vara mer utförliga. Det gäller framför allt framställningen gällande effekterna av lagförslag om ändringar i arbetslöshetsförsäkringen, där regeringen varken redovisar vilka antaganden som ligger till grund för beräkningarna eller de osäkerheter som är förknippade med dem. Även de mycket kortfattade skälen som regeringen anför för att riksdagen ska besluta om att öka stöden till kultur och idrott inom utgiftsområde 17 hade kunnat vara mer utförliga. Utskottet konstaterar att de ändamål som riksdagen beslutat om för anslagen sätter ramarna för vad regeringen får använda de ökade anslagen till.

Utskottet noterar avslutningsvis att merparten av förslaget till ökning av anslaget för bidrag till arbetslöshetsförsäkring och aktivitetsstöd inte förklaras av själva lagförslaget i propositionen utan av det bemyndigande regeringen redan har, enligt 25 § i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, att med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen (RF) meddela föreskrifter om dagpenningens högsta och lägsta belopp, dvs. besluta om den inkomstrelaterade ersättningen. Det förslag regeringen presenterar i propositionen om inkomstprövning av studiemedel vid extraordinära händelser innebär att ett motsvarande bemyndigande ges till regeringen, dvs. att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter med stöd av 8 kap. 7 § RF. I propositionens avsnitt om konsekvenser för statens budget redovisar regeringen en beräkning utifrån den mest långtgående förordningsändringen som skulle kunna göras, dvs. att helt ta bort inkomstprövningen för en tidsperiod, vilket också är regeringens avsikt för 2020. Utskottet kan konstatera att motsvarande redovisningar helt saknas vad gäller förslagen om arbetslöshetsförsäkringen. Det rimliga i detta kan ifrågasättas.

Särskilda yttranden

1. Extra ändringsbudget för 2020 – Förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och studiestödet samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset (M)

Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Mattias Karlsson i Luleå (M) och Josefin Malmqvist (M) anför:

Tillfälligt stöd för företags hyreskostnader i vissa sektorer

Tillfällig hyressänkning för de värst drabbade branscherna är en viktig åtgärd. Utöver lönekostnader är hyreskostnaden ofta den största fasta kostnaden för både företag i besöksnäringen och i handeln – bland de branscher som drabbats allra hårdast. Just nu pågår förhandlingar om hyressänkningar för företag där efterfrågan försvunnit i spåren av coronaviruset. Det är rimligt, men om fastighetsägarna får ta hela kostnaden riskerar det leda till omfattande konkurser i fastighetssektorn vilket i sin tur skulle kunna leda till en kris för hela det finansiella systemet. Detta eftersom utlåning till kommersiella fastighetsbolag utgör 40 procent (775 miljarder kronor) av storbankernas utlåning till den icke-finansiella företagssektorn i Sverige det tredje kvartalet 2018.

För staten finns det därför två anledningar att gå in och stötta hyresbetalningarna. Dels kan det innebära ett stöd till de mest drabbade branscherna så att konkurser och uppsägningar undviks, dels minskar det risken för spridning av krisen till den finansiella sektorn.

Staten bör ta en del av kostnaden, men både hyresgästen och hyresvärden bör också ta en del av kostnaden. Stödet ska också bara gå till dem som behöver det och inte bidra till högre vinster än normalt. Stödet ska gå till särskilt drabbade branscher med höga hyreskostnader – sällanköpshandeln och hotell och restaurang. Moderaterna föreslår därför en modell som innebär att om hyresgästen och hyresvärden kommer överens om en reduktion av hyran så finansierar staten 2/3 av den hyresreduceringen, för sänkningar upp till 75 procent av den ursprungliga hyresnivån. Det innebär att staten tar upp till 50 procent av den ursprungliga hyreskostnaden, hyresvärden sänker sina intäkter med 25 procent och hyresgästen betalar 25 procent av hyran. Moderaternas förslag är att detta system borde gälla under april, men om omfattande åtgärder mot coronaviruset finns kvar bör stödet förlängas.

Skulle de hyresgäster som får ta del av stödet trots allt gå med vinst under 2020 omvandlas stödet till ett lån som ska betalas tillbaka inom två år.

Kostnaden för detta stöd beräknas till 3 miljarder kronor per månad under 2020. För 2021 kommer återbetalningarna att stärka offentliga finanser, men det är i dagsläget svårt att veta hur stora dessa blir.

Moderaterna vill således att staten står för en större andel av hyreskostnaderna än vad regeringen föreslår till särskilt drabbade branscher. Moderaterna vill samtidigt tillägga att regeringen nu behöver säkerställa att svenska företag i tillräcklig omfattning nås av information om de krisstöd som nu finns att tillgå, samt att myndigheter har en snabb och välfungerande handläggning av dessa ärenden. Informationsbrist eller senfärdig handläggning måste undvikas i syfte att avvärja konkurser och förlorade arbetstillfällen.

Sänkta krav för rätten till arbetslöshetsersättning

Moderaterna står bakom regeringens förslag om en tillfällig lättnad för att fler ska få arbetslöshetsersättning och att försäkringen samtidigt görs mer generös. Moderaternas övergripande mål är dock fortfarande att så få som möjligt ska behöva ersättning. Detta kan bl.a. uppnås genom ytterligare insatser för att rädda så många jobb som möjligt. Därför anser Moderaterna att regeringens ekonomiska krispolitik behöver läggas om eftersom vi annars riskerar få en betydligt högre arbetslöshet än de 9 procent som regeringen prognostiserat. Faktum är att om ökningen av arbetslösheten fortsätter med dagens takt, har vi en arbetslöshet på över 10 procent redan till sommaren.

Många fler kommer – oavsett vilka krisåtgärder som nu vidtas – oundvikligen få beskedet att deras anställning upphört. Därför är det självklart att de krisåtgärder staten nu vidtar även ska innefatta skydd för de arbetstagare som drabbas. De åtgärder som regeringen föreslår är viktiga av framför allt två skäl. Först och främst därför att det finns betydligt färre jobb att söka i en djup kris, och därmed påverkar inte ersättningsnivåerna sysselsättningen på samma sätt som i en normal konjunktur. Men också för att en högre ersättning även bidrar till att stimulera efterfrågan – och på så sätt i sig bidrar till att rädda jobb.

Moderaterna står därför bakom regeringens förslag om tillfälliga ändringar i arbetslöshetsförsäkringen mot bakgrund av att dessa regeländringarna är just tillfälliga och en del av de sammantagna krisåtgärderna.

Stöd till kultur och idrott samt stöd till organisationer som arbetar med barn i utsatta situationer och till organisationer som arbetar med stöd till våldsutsatta kvinnor, barn och hbtq-personer

Idrott och kultur är två sektorer med helt olika infrastruktur och så även för fördelning av medel. Det är därför av största vikt att den resursförstärkning som regeringen föreslår fördelas med en lyhördhet till sektorernas egna uttalade behov och inte utifrån politisk detaljstyrning.

Kulturen i Sverige är bred och mångfacetterad men har inget tydligt system för fördelning av krisstöd. I den breda kultursektorn är 60–70 procent företagare i olika associationsformer. Därför är det viktigt att dessa företag i första hand bereds och erhåller hjälp och stöd från övriga krisåtgärder för företag i allmänhet.

Kultur och evenemang är viktiga komponenter i besöksnäringen. Danstillställningar, privatteatrar och film är inte sällan upphov till intäkter för besöksnäringens olika näringar. Därför måste stödet nå hela den breda kultursektorn.

Moderaterna står alltså bakom resursförstärkningen till idrotten och kulturen med tillägget att resurserna bör fördelas med stor lyhördhet till sektorens behov.

2. Extra ändringsbudget för 2020 – Förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och studiestödet samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Coronakrisen har visat hur skört samhällets motståndskraft är på många områden. År av besparingar och privatiseringar har lett till en underdimensionerad sjukvård, med brist på såväl personal som utrustning och skyddskläder. Krisen har också visat att arbetslöshetsförsäkringen har betydande brister, vilket Vänsterpartiet länge påtalat. Arbetslöshetsförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet vid arbetslöshet. Så är det inte i dag. Dels täcker arbetslöshetsförsäkringen få arbetslösa, dels försäkrar den endast låga löner – ett resultat av högerregeringens nedmontering av försäkringen 2006–2008. Vänsterpartiet välkomnar förslagen i regeringens proposition om att stärka arbetslöshetsförsäkringen. Vi vill betona att dessa förbättringar bör vara permanenta. Behovet av en fungerande arbetslöshetsförsäkring minskar inte när den mest akuta delen av krisen har passerats. Det vore även orimligt att sänka ersättningen för dem som fortsätter att vara drabbade av den arbetslöshet som krisen ger upphov till.

Arbetslösheten stiger nu snabbt, vilket ökar trycket på Arbetsförmedlingen. Regeringen har aviserat 330 miljoner kronor extra i förvaltningsanslag. Detta tillskott räcker dock inte långt då Arbetsförmedlingen var underdimensionerad redan före krisen. Fackförbundet ST har noterat att ökningen inte ens räcker för att återställa anslaget till den nivå som förelåg innan nedskärningarna 2019. Mot denna bakgrund vill Vänsterpartiet understryka vikten av att regeringen i vårändringsbudgeten skjuter till de medel som Arbetsförmedlingen behöver för att kunna klara av sitt viktiga uppdrag i denna kris. Vi förutsätter också att de kritiserade och ogenomtänkta planerna på att privatisera stora delar av arbetsmarknadspolitikerna ska upphöra.

3. Extra ändringsbudget för 2020 – Förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och studiestödet samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset (KD)

Jakob Forssmed (KD) anför:

Regeringen har i proposition 2019/20:146 föreslagit tillfälliga ändringar i arbetslöshetsförsäkringen, slopat fribelopp vid studier och även upprättat ett anslag för ersättning av hyreskostnader med anledning av coronakrisen.

Gällande arbetslöshetsförsäkringen föreslås en förkortning av den tid som en person måste ha varit medlem i en arbetslöshetskassa för att få inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning och att arbetsvillkoret ska kunna uppfyllas före det senaste inträdet i en arbetslöshetskassa. Det föreslås även att det ska krävas färre arbetade timmar för att uppfylla arbetsvillkoret och att karensvillkoret avskaffas. Därutöver föreslås också höjningar av taket i arbetslöshetsförsäkringen.

Kristdemokraterna ställer sig i huvudsak positiva till regeringens proposition. Slopandet av fribeloppet vid studier föreslog Kristdemokraterna tidigt under krisen. För att hantera både nuläget och tiden efter behöver alla som kan hjälpa till välkomnas och inte straffas ekonomiskt om de kan hjälpa till. Det är bra att regeringen nu slopar fribeloppet.

Regeringens förslag gällande arbetslöshetsförsäkringen är i huvudsak positiva. Det är i detta krisartade läge viktigt att arbetstagare uppmuntras att gå med i en a-kassa och att detta sker brett över yrkesgrupperna, givet hur många som påverkas av krisen. Kristdemokraterna såg därför ett behov att exempelvis återinföra den krisåtgärd som vidtogs under finanskrisen 2008 om att få tillgodoräkna sig fler månader per varje medlemsmånad. Möjligheten att för varje medlemsmånad i a-kassan få tillgodoräkna sig tre månader införs nu. Det är också bra att arbetsvillkoret mildras så att personer som arbetat oregelbundet eller tillfälligt ges bättre möjligheter att få ett inkomstskydd eller en grundläggande ersättning via grundbeloppet. Det är särskilt angeläget mot bakgrund av att det är tillfälligt anställda som först har blivit arbetslösa i denna kris. Tyvärr har det förstärkts av den av regeringen framlagda propositionen om korttidspermitteringar, där det stipuleras att arbetsgivare för att kunna ta emot stöd ska ha sagt upp tillfälligt anställda, om dessa ej är verksamhetskritiska.

Regeringen föreslår också en takhöjning av arbetslöshetsförsäkringen. Taket höjs från 910 kronor till 1 200 kronor per dag de första 100 dagarna fram till årsskiftet och grundbeloppet höjs från 365 kronor till 510 kronor per dag fram till årsskiftet.

Kristdemokraterna menar nu att det centrala i förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen är att utöka räckvidden i försäkringen så att fler kan ta del av den. De flesta ekonomiska prognoserna pekar mot att coronakrisen kan bli kortare till sin natur än en vanlig ekonomisk kris. Om så blir fallet, vilket tyvärr är högst osäkert, skulle en återgång till arbete för många kunna ske relativt snart. Det innebär också att utformningen av arbetsmarknadspolitiken bör vara formulerad så att den underlättar för en snabb återgång till reguljärt arbete när det är möjligt.

I en mycket djup lågkonjunktur såsom denna kan det vara motiverat med höjningar av ersättningsnivåer. Men det finns skäl att särskilt understryka

vikten av att takhöjningen är tillfällig, annars riskerar den att ha en långvarigt hämmande effekt på övergången mellan försäkringen och arbete. En viktig del i de förändringar som gjordes under alliansregeringen var att förändra arbetslöshetsförsäkringen så att den både gav ett skydd vid arbetslöshet, och samtidigt bidrog med tillräckliga drivkrafter till arbete för att stärka arbetslinjen. Dessa reformer har mycket riktigt bidragit till att Sverige har EU:s högsta sysselsättningsgrad. Kristdemokraterna menar därför att det är viktigt att den relativt stora takhöjningen blir tillfällig och återgår till nuvarande nivåer i syfte att bibehålla drivkrafter till arbete när konjunkturläget är mer normalt.

Kristdemokraterna har sedan tidigare sett behovet av att premiera människor att gå med i arbetslöshetsförsäkringen. Till skillnad från den socialdemokratiska regeringens val att göra medlemskap i fackföreningar subventionerade, har Kristdemokraterna föreslagit att medlemskap i a-kassa ska vara avdragsgillt med 25 procent. Det hade sannolikt gjort att fler deltagit i a-kassan, redan före krisen.

Krisen visar också vikten av att människor har ett grundläggande skydd vid arbetslöshet. När det mest akuta krisförloppet har lagt sig är det angeläget att påbörja ett arbete för att få till stånd en allmän arbetslöshetsförsäkring.

Vi vill också fortsätta att lyfta fram vikten av att kraftigt förstärka permitteringsstöden. Det är oerhört brådskande. Det är en otillräcklig politik att bygga ut arbetslöshetsförsäkringen så kraftigt (vilket alltså i sig är rimligt), men inte göra mer för att se till att människor inte sägs upp från sina arbeten. Vi vet att steget tillbaka i en djup lågkonjunktur är längre från arbetslöshet än från permittering.

Regeringens proposition uppför också ett nytt anslag för att täcka hyreskostnader vid en eventuell hyressänkning. Företag som hamnat i trångmål till följd av kraftigt minskad efterfrågan har fått möjlighet till permittering samt fått nedsatta arbetsgivaravgifter. Men de fasta kostnaderna kvarstår och där är hyrorna en betydande del. Genom regeringens val av metod, att fastighetsägaren ska träffa en överenskommelse med hyresgästen och sen söka kompensation, riskerar stödet att inte nå det utsatta företaget. Om fastighetsägaren inte tar initiativ till en överenskommelse når inte stödet det utsatta företaget. Det lilla företaget är därför utelämnat till fastighetsägaren. Regeringen bör överväga ett annat val av metod för stöd som innebär att det företag som sett sin efterfrågan falla dramatiskt söker stöd för sina hyreskostnader och andra fasta kostnader. På så vis säkras att stöd når företag som hamnat i kris.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2019/20:146 Extra ändringsbudget för 2020 – Ytterligare åtgärder med anledning av coronaviruset:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.1 och 5).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.2 och 5).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.3 och 5).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) (avsnitt 2.4 och 4).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2020 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 5 000 000 000 kronor (avsnitt 6.1).
6. Riksdagen godkänner ändrade ramar för utgiftsområden och anvisar ändrade och nya anslag enligt tabell 1.1.

BILAGA 2

Regeringens förslag till ändrade utgiftsramar och ändrade och nya anslag 2020

Tusental kronor

Utgiftsområde/Anslag	Beslutad ram/anvisat anslag	Förändring av ram/ anslag	Ny ram/ny anslagnivå
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	84 167 142	1 050 000	85 217 142
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	9 257 886	1 000 000	10 257 886
5:2 Barnets rättigheter	22 261	50 000	72 261
13 Jämställdhet och nyanlända invandras etablering	10 065 663	50 000	10 115 663
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	445 039	50 000	495 039
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	76 947 987	5 231 000	82 178 987
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	27 900 125	5 231 000	33 131 125
15 Studiestöd	25 508 400	1 000 000	26 508 400
1:2 Studiemedel	17 696 712	911 000	18 607 712
1:3 Avsättning för kreditförluster	1 855 904	67 000	1 922 904
1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor	167 518	22 000	189 518
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	16 061 280	1 000 000	17 061 280
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	533 084	500 000	1 033 084
13:1 Stöd till idrotten	1 974 311	500 000	2 474 311
24 Näringsliv	7 163 863	5 000 000	12 163 863
1:23 Tillfälligt stöd för hyreskostnader för vissa företag	0	5 000 000	5 000 000
Summa anslagsförändring på ändringsbudget		13 331 000	

BILAGA 3

Utskottets förslag till ändrade utgiftsramar och ändrade och nya anslag 2020

Finansutskottets förslag överensstämmer med förslagen i den extra ändringsbudgeten med undantag för ramen för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg och anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård samt ramen för utgiftsområde 24 Näringsliv. Eftersom riksdagen den 2 april 2020 beslutat enligt regeringens förslag i propositionen 2019/20:132 Extra ändringsbudget för 2020 – Åtgärder med anledning av coronaviruset (bet. 2019/20:FiU51, rskr. 2019/20:199–202) ökas ”Beslutad ram/anvisat anslag” inom utgiftsområde 9 och utgiftsområde 24. Utgiftsramen för utgiftsområde 9 ökas med 1 566 000 000 kronor, anslaget 1:6 ökas med 1 511 000 000 kronor och avslutningsvis ökas utgiftsramen för utgiftsområde 24 med 2 440 000 000 kronor jämfört med regeringens förslag. De nu föreslagna nya ramarna och nya anslagsnivåerna påverkas inte.

Tusental kronor

Utgiftsområde/Anslag	Beslutad ram/anvisat anslag	Förändring av ram/anslag	Ny ram/ny anslagsnivå
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	85 733 142	1 050 000	86 783 142
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	10 768 886	1 000 000	11 768 886
5:2 Barnets rättigheter	22 261	50 000	72 261
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	10 065 663	50 000	10 115 663
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	445 039	50 000	495 039
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	76 947 987	5 231 000	82 178 987
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	27 900 125	5 231 000	33 131 125
15 Studiestöd	25 508 400	1 000 000	26 508 400
1:2 Studiemedel	17 696 712	911 000	18 607 712
1:3 Avsättning för kreditförluster	1 855 904	67 000	1 922 904
1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor	167 518	22 000	189 518
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	16 061 280	1 000 000	17 061 280
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	533 084	500 000	1 033 084
13:1 Stöd till idrotten	1 974 311	500 000	2 474 311
24 Näringsliv	9 603 863	5 000 000	14 603 863
1:23 Tillfälligt stöd för hyreskostnader för vissa företag	0	5 000 000	5 000 000
Summa anslagsförändring på ändringsbudget		13 331 000	

BILAGA 4

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238)
om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 7, 12, 24 och 36 §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas till den som har varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv sammanhängande månader, under förutsättning att medlemmen efter det senaste inträdet i kassan har uppfyllt arbetsvillkoret enligt 12–14 §§ (medlemsvillkor).

Vid prövning av medlemsvillkoret ska medlemstiden beräknas så att den sökande för varje medlemsmånad får tillgodoräkna sig ytterligare tre månader.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vissa avbrott i medlemskapet som arbetslöshetskassan ska bortse från när medlemsvillkoret prövas.

12 §²

Rätt till ersättning vid arbetslöshet har en sökande som under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 80 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 480 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 50 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan.

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 60 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 40 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan. *Detta gäller dock inte om*

¹ Senaste lydelse 2018:107.

² Senaste lydelse 2009:1597.

medlemstiden har beräknats enligt 7 § andra stycket.

Vid bedömning av om arbetsvillkoret är uppfyllt får en sökande som omedelbart före inträdet i arbetslöshetskassan har varit medlem i en annan arbetslöshetskassa tillgodoräkna sig tid i den kassan.

24 §³

Ersättning enligt grundförsäkringen lämnas med ett belopp per dag som inte är baserat på tidigare förvärvsinkomster (dagpenning i form av grundbelopp).

Dagpenning i form av grundbelopp bestäms utifrån sökandens normalarbetstid och det belopp som regeringen fastställer, om inte annat följer av denna lag.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om lägsta belopp för dagpenning i form av grundbelopp.

36 §⁴

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om när en företagare ska anses som arbetslös i andra fall än som sägs i 35 och 35 a §§ samt om de villkor för fastställande av och rätt till arbetslöshetsersättning som i sådana fall ska gälla.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om

1. när en företagare ska anses som arbetslös i andra fall än som anges i 35 § första och andra styckena och 35 a § samt om de villkor för fastställande av och rätt till arbetslöshetsersättning som i sådana fall ska gälla, och

2. undantag från bestämmelsen i 35 § tredje stycket.

-
1. Denna lag träder i kraft den 13 april 2020.
 2. Bestämmelsen i 7 § i den nya lydelsen ska dock tillämpas för tid från och med den 1 mars 2020.
 3. Bestämmelsen i 21 § ska inte tillämpas på ansökningar om arbetslöshetsersättning som avser tid från och med den 30 mars 2020 till och med den 3 januari 2021.
 4. För ersättningsperioder som har beviljats före ikraftträdandet gäller 7 § och 12 § andra stycket i den äldre lydelsen.

³ Senaste lydelse 2009:666.

⁴ Senaste lydelse 2010:2032.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 7 och 12 §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 2.1

Föreslagen lydelse

7 §¹

Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas till den som har varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv sammanhängande månader, under förutsättning att medlemmen efter det senaste inträdet i kassan har uppfyllt arbetsvillkoret enligt 12–14 §§ (medlemsvillkor).

Vid prövning av medlemsvillkoret ska medlemstiden beräknas så att den sökande för varje medlemsmånad får tillgodoräkna sig ytterligare tre månader.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vissa avbrott i medlemskapet som arbetslöshetskassan ska bortse från när medlemsvillkoret prövas.

12 §²

Rätt till ersättning vid arbetslöshet har en sökande som under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 60 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 40 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan. *Detta gäller dock inte om medlemstiden har beräknats enligt 7 § andra stycket.*

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan.

Vid bedömning av om arbetsvillkoret är uppfyllt får en sökande som omedelbart före inträdet i arbetslöshetskassan har varit medlem i en annan arbetslöshetskassa tillgodoräkna sig tid i den kassan.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för medlemsmånader som har påbörjats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2020:000. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

² Senaste lydelse 2020:000.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 12, 24 och 36 §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 2.2

Föreslagen lydelse

12 §¹

Rätt till ersättning vid arbetslöshet har en sökande som under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 60 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 40 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

1. haft förvärvsarbete i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 80 timmar per kalendermånad, eller

2. haft förvärvsarbete i minst 480 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 50 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

För att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning ska den sökande ha uppfyllt arbetsvillkoret efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan.

Vid bedömning av om arbetsvillkoret är uppfyllt får en sökande som omedelbart före inträdet i arbetslöshetskassan har varit medlem i en annan arbetslöshetskassa tillgodoräkna sig tid i den kassan.

Lydelse enligt lagförslag 2.1

Föreslagen lydelse

24 §²

Ersättning enligt grundförsäkringen lämnas med ett belopp per dag som inte är baserat på tidigare förvärvsinkomster (dagenpenning i form av grundbelopp).

Dagenpenning i form av grundbelopp bestäms utifrån sökandens normalarbetstid och det belopp som regeringen fastställer, om inte annat följer av denna lag.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om lägsta belopp för dagenpenning i form av grundbelopp.

¹ Senaste lydelse 2020:000.

² Senaste lydelse 2020:000. Ändringen innebär att tredje stycket tas bort.

36 §³

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om

1. när en företagare ska anses som arbetslös i andra fall än som anges i 35 § första och andra styckena och 35 a § samt om de villkor för fastställande av och rätt till arbetslöshetsersättning som i sådana fall ska gälla, och

2. undantag från bestämmelsen i 35 § tredje stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om när en företagare ska anses som arbetslös i andra fall än som anges i 35 och 35 a §§ samt om de villkor för fastställande av och rätt till arbetslöshetsersättning som i sådana fall ska gälla.

Denna lag träder i kraft den 4 januari 2021.

³ Senaste lydelse 2020:000.

4 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 20 § studiestödslagen (1999:1395) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

20 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *får föreskriva* att den studerandes inkomst *skall* beaktas i annan utsträckning än som följer av 16–18 §§, om det finns särskilda skäl.

Regeringen *får föreskriva* att studiemedlen *skall* minskas, om den studerandes uppehälle helt eller till väsentlig del bekostas av staten eller en kommun.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att

1. den studerandes inkomst *ska* beaktas i annan utsträckning än som följer av 16–18 §§, om det finns särskilda skäl, *och*

2. *den studerandes inkomst ska beaktas i annan utsträckning än som följer av 16–19 §§ vid extraordinära händelser i fredstid.*

Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter* om att studiemedlen *ska* minskas, om den studerandes uppehälle helt eller till väsentlig del bekostas av staten eller en kommun.

Denna lag träder i kraft den 13 april 2020.

BILAGA 5

Utskottets lagförslag

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.1 i propositionen)

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*13 a §¹

I den mån det behövs för att uppfylla arbetsvillkoret jämföras med förvärvsarbete även tid då den sökande har fullgjort tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fått föräldrapenningsförmån enligt socialförsäkringsbalken, dock tillsammans under högst två kalendermånader.

Vid tillämpning, i fall som avses i första stycket, av 12 § första stycket 2 ska minst 330 av de där angivna 480 timmarna avse förvärvsarbete under minst 4 kalendermånader som har utförts med minst 50 timmar under var och en av dessa månader. Under var och en av de återstående högst 2 månaderna ska sökanden ha utfört förvärvsarbete, fullgjort tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fått föräldrapenningsförmån enligt socialförsäkringsbalken under tid som motsvarar minst 50 timmar.

Vid tillämpning, i fall som avses i första stycket, av 12 § första stycket 2 ska minst 330 av de där angivna 420 timmarna avse förvärvsarbete under minst 4 kalendermånader som har utförts med minst 40 timmar under var och en av dessa månader. Under var och en av de återstående högst 2 månaderna ska sökanden ha utfört förvärvsarbete, fullgjort tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fått föräldrapenningsförmån enligt socialförsäkringsbalken under tid som motsvarar minst 40 timmar.

¹ Senaste lydelse 2010:1267.